

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 3 (2021)

ПАВЛОДАР

**НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета**

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/FQUO1167>

Бас редакторы – главный редактор

Бурдина Е. И.

д.п.н., профессор

Заместитель главного редактора

Абыкенова Д. Б., *PhD доктор*

Ответственный секретарь

Нургалиева М. Е., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Пфейфер Н. Э.,

д.п.н., профессор

Жумагаева Е.,

д.п.н., профессор

Абибулаева А. Б.

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Россия)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Белоруссия)

Мирза Н. В.,

д.п.н., профессор

Донцов А. С.,

доктор PhD

Шокубаева З. Ж.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 18.01.29

<https://doi.org/10.48081/NOZB4588>

**К. М. Бекболатова¹, Ф. М. Әлжанов²,
Ж. О. Небесаева³, А. М. Ермаханбетова⁴**

^{1,4}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Қазақстан Республикасы, Алматы қ.;

²Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті,
Қазақстан Республикасы, Атырау қ.;

³«Сырдария» университеті,
Қазақстан Республикасы, Жетісай қ.

БОЛАШАҚ МАМАНДАРҒА КӨРКЕМ БІЛІМ БЕРУДЕГІ СӘН ИНДУСТРИЯСЫНДАҒЫ ЭКОДИЗАЙН БАҒЫТЫНЫҢ РӨЛІ

Мақалада болашақ мамандарға көркем білім берудегі сән индустриясындағы экодизайнның рөлі мәселесі қарастырылады. Бұл мәселенің теориялық негіздерін ашып көрсету мақсатында дизайн, экодизайн, сән ұғымдарына қысқаша сипаттама беріліп, экодизайн бағытының бірнеше айрықша ерекшеліктері анықталады. Экодизайн (экологиялық дизайн) жобалаудың бағыты мен парадигмасын білдіреді, оның негізгі мақсаты қоғам мен қоршаған орта қатынастарын үйлестіру, оның сақталуын қамтамасыз ету және дизайн объектісі өмірінің барлық кезеңдерінде зиянды әсерлерді барынша азайту болып табылады. Көркем білім берудегі экодизайн - бұл сән индустриясының көркемдік білім берудің жобалық мәселелерін шешумен, сондай-ақ тұрақты даму мәселелерін шешумен және осы саладағы болашақ мамандардың жобалық мәдениетін мақсатты түрде өзгерту қажеттілігімен байланысты ерекше сала. Басқаша айтқанда, экологиялық дизайн экологиялық мәселелердің шиеленісуіне ықпал ететін және экологиялық, тұрақты, жасыл дизайн тұжырымдамалары түрінде дамиды заманауи дизайн бағыты болып табылады. Эко-киім экологиялық таза үрдістерді қолданып жасалынған киімдер, табиғи материалдардан жасалған киім сән үрдісі ғана емес, сондай-ақ денсаулықтың құрамдас бөлігі болып табылады. Бүгінгі таңда ғалымдар қолжетімді және экологиялық таза киім маталарын өндірудің жаңа тәсілдерін

издестіруде, оны болашақ мамандарға көркем білім беру үрдісінде қолдану қажет.

Кілтті сөздер: экодизайн, дизайн, дизайнер, сән, сән индустриясы, технология, көркем білім беру.

Кіріспе

Жаһандану жағдайында дамыған өндірістік күштерді қолдану нәтижесінде және адамзаттың табиғатқа қатынасы, биосферадағы ішкі тұрақтылық, тепе-теңдік сақталмауы экологиялық тепе-теңдіктің бұзылуына алып келуде. Бұл болашақ мамандарға көркем білім беруде оларды экологиялық мәдениеттің субъектісі және тасымалдаушысы ретінде экологиялық білімді адекватты қабылдауына, оны өзінің кәсіби іс-әрекетінде жүзеге асыруына, табиғаттағы орнын табысты саналы түсінуіне мүмкіндік туғызады.

Осы орайда болашақ мамандарға көркем білім беруде экодизайнның сән индустриясындағы мақсаты жобалау кезінде түрлі заманауи техника мен технологияларды қолдана отырып, ерекше әрі қайталанбас дүние жасап шығару болып табылады. Өйткені, жоба – заманауи постиндустриалды қоғамның мақсатты бағыты ретінде дамуда, ал дизайн – жобалау мәдениетінің дәуірі ретінде заманауи өркениетті анықтауға мүмкіндік беретін адам үшін қоршаған ортаны қалыптастыру әдісі деп саналады.

Жалпы алғанда, сән индустриясында экодизайн адам ағзасына зиян келтірмейтін, керісінше адамзат бойына жылулық пен жайлылық сезімін беретіні анық. Өйткені, бүгінгі таңда қоғам синтетикалық, денеге жайсыз маталардан тігілген киім бұйымдарынан кері әсер алып жатқандықтан, көпшілік қауым табиғи материалдардан жасалған әрі заман талабына сай киім үлгілерін таңдауда. Кез келген адамды өзінің субъективтік дүниетанымын көрсететін костюм формалары қызықтырады. Бұл утилитарлық мақсаттарға жауап беретін ғана емес, концептуальдық көркемдік мәні бар киімдердің қажеттілігін айқындайды. Осы тұрғыдан алғанда, ХХІ ғасырда өнімді таңдаудағы ең маңызды өлшемдер (жаңа эмоциялар алу, функционалды қанағаттанудан гөрі өзін-өзі көрсетуге деген ұмтылыс) бейнесіне, формасына, конструкциясына сәйкес тұжырымдамалық дизайнды талап етеді. Экодизайн дәстүрлі еуропалық және этникалық жағынан айырмашылығы бар нәрселерді жобалауға және барлық адамдарға киім-кешекте өзін табуға әрі өзінің бейнесін толықтыруға, сондай-ақ жеке даралануға мүмкіндік береді.

Сондықтан болашақ мамандарға көркем білім беруде қазіргі сән индустриясындағы экодизайн жаңа деңгейде, жаңаша үлгіде, дәстүр мен

салт-дәстүрге жақындастырылған ұлттық киімдерді көшіруді емес, «жана ғасырдың адамы» бейнесін қалыптастыруды көздейді.

Материалдар мен әдістер

Болашақ мамандарға көркем білім беруде сән индустриясындағы экодизайнның рөлі мәселесін қарастыруда сән, қолданбалы өнер және экология, сонымен бірге өнертану, философия, тарих, әлеуметтану, педагогика және психология ғылымдары салалары бойынша: экология мәселесінің теориялық және практикалық тұрғыдағы зерттеулері (Ә. С. Бейсенова, Ж. Б. Шілдебаев, Г. К. Ділімбетова, К. Ш. Бакирова, М. Н. Сарыбеков, В. И. Вернадский, Э. В. Гирусов, Н. Н. Моисеев, Н. Ф. Реймерс, А. Д. Урсул); киім дизайнының әдіснамасы (Н. А. Коробцева), костюм композициясы (Ф. М. Пармон), әртүрлі мақсаттағы киімдерді, соның ішінде жұмыс киімдерін жобалау және жобалау әдістемесі (И. Н. Савельева) еңбектері; қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнері (Б. Алмұхамбетов, С. А. Жолдасбекова, Е. Асылханов, Қ. Болатбаев); сәндік-қолданбалы өнердің жасалу техникасы мен технологиялары арқылы оқушылардың шығармашылық белсенділігін дамыту (М. Мырзақанов); сәндік-қолданбалы өнер түрлерін студенттерді көркем еңбекке баулудың дидактикалық бағыттары (М. Ж. Қозыбақов) арналған зерттеулер талдаулары: сәндік-қолданбалы өнер түрлері, технологиялық мүмкіндіктері (бұйымды жасау үшін қолданылатын материалына қарай, бұйымдарды қолдануына; дайындау әдісіне қарай; көркемдік әшекейленуіне қарай; мағынасына); дәстүрлі өнер және заманауи өнердегі экодизайн технологиялары зерделенеді; сәндік-қолданбалы өнер түрлерінің технологиясын меңгертудегі қазақ халқының нақты қағидалары (еңбек түрлеріне баланы жастан баулу, оларға сыйластық көзқарасты қалыптастыру, еңбек түрлерін біріндеп күрделендіріп отыру ұжыммен бірлесе отырып еңбек етуге баулу және т.б.), болашақ мамандарға көркем білім беру үдерісіндегі педагогикалық қағидалар (халықтық, табиғилық, көрнекілік, түсініктілік, жүйелілік, бірізділік, жас және дара ерекшеліктерін ескеру, өмірмен байланыстылық және т.б.) басшылыққа алынады.

Нәтижелер және талқыланулар

Өткен ғасырдың 60-жылдары Батыс мәдениетінде парадигма ауысуы орын алып, постмодернизмге көшуге алып келді. Дәстүрлі көркемдік дизайн жүйесінің бұзылуы 70-ші жылдарға жақын итальяндық дизайнда анық байқалады. Бұл қазіргі қоғамның дүниетанымы мен рухани құндылықтары жүйесіндегі жаһандық өзгерістердің нәтижесі болып табылады. Постмодернизм дәуірі қарқынды дамып, дизайн шығармашылығының бұрын-соңды болмаған шекараларын кеңейтті. Оны жаңа бағыттың, атап айтқанда, түс пен жарықтың күтпеген үйлесімдері; пропорциялардың

бұзылуы; бір нысандағы стильдерді араластыру; экзотикалық стильдерге жүгіну, яғни бұрын-соңды дизайнда қолданылмаған дүниелерді бір-бірімен байланыстыру арқылы жүзеге асырылатын айрықша ерекшеліктерінен көруге болады.

Болашақ мамандарға көркем білім беруде сән индустриясындағы экодизайнның рөлін зерттеу «дизайн», «экология», «экодизайн», «сән», «киім дизайны» секілді базалық ұғымдардың мазмұнын нақтылаумен тығыз байланысты.

Ғылыми әдебиеттерді зерделеу «дизайн» ұғымына көптеген анықтамалардың берілгенін көрсетеді. Дизайн (ағылш. design – жоба, жобалау, сызу, жоспар, сурет) – көркемсурет және сәулет өнерінің өнеркәсіп бұйымдарының ең үздік үлгілерін жасау және заттық ортаны үйлестіру шараларын қамтитын бағытының атауы. Дизайн қызметінің ерекшелігі әсем әрі көркем жасалған тұтыну заттары мен бұйымдардың қоршаған ортаға лайық үйлесімін жүзеге асырып, ұдайы олардың жана үлгілерін ойлап табу. Дизайн өнері орындалу тәсіліне қолдану саласына байланысты көптеген түрлерге бөлінеді: өндірістік дизайн, қоршаған орта дизайны, графикалық дизайн, киім дизайны, интерьер дизайны, экстерьер дизайны, жиһаз дизайны, гүл дизайны, компьютерлік дизайн, т.б. [1].

Дизайн (ағылшын тілінен – design – жоба, сызу) – заттық ортаның пайда болуына себепкер қызметтің жоба түрі. Бұл қызметтің көркем-техникалық ерекшелігі қарастырылатын тұлғалардың эстетикалық тұтастығы. Дизайн заттың тек сыртқы пішімінің ғана емес, оның құрамының да өзара байланысын, қызметімен үйлесімдік тұтастығын ескереді. Бұл тәсіл көркемдік құрастыру, оның мақсаты зат қызметінің ыңғайлылығын, тиімділігін, әсемдігін, қамтамасыз ету, әсемдеу, үйлестіру тәсілдерін (пропорция, модуль, ырғақ, метр, контраст, тектоника, нюанс, фактура, түсті бояу) қолдану [2].

Сонымен болашақ мамандарға көркем білім беруде «дизайн» ұғымы шығармашылық ізденістің екі, атап айтқанда, қызметтен тұлғаға және тұлғадан қызметке бағыттарын қамтиды, оны келесі ғалымдардың көзқарастары нақтылауға мүмкіндік береді.

В. В. Ермилова мен Д. Ю. Ермилова дизайнды «адамның материалдық және рухани қажеттіліктерін толық қанағаттандыратын үйлесімді заттық ортаны құру мақсатындағы шығармашылық жобалау қызметі», – деп түсіндіреді [3].

В. Ю. Медведевтың пікірінше, дизайн «құрылған объектілер мен қоршаған ортаның утилитарлық және эстетикалық жағынан адамның мүмкіндіктері мен қажеттіліктеріне сәйкес келуіне қол жеткізуіне

бағытталған өнеркәсіптік өнімдер, олардың кешенін және жүйелерін көркемдік-техникалық жобалаудың шығармашылық әдісі, процесі және нәтижесі», – деп анықталады [4].

Жоғарыдағы анықтамаларға сүйене отырып, дизайн ұғымының мазмұнын адамның қажеттіліктерін қалыптастыратын үйлесімді заттық ортаны құруға бағытталған шығармашылық жобалау әрекеті, жасалатын нысандар мен ортаның адамның тұтынуына, эстетикалық қажетсінуіне толық сәйкес келуіне бағдарланатын шығармашылық әдіс деп тұжырымдауға болады.

Осы орайда болашақ мамандарға көркем білім берудегі дизайнның мақсаты адамның түрлі қажеттіліктерін қанағаттандыру, заттық және ақпараттық өмір сүру ортасы мен адамның іс-әрекетін көркем-бейнелік модельдеу негізінде сапалы ұйымдастыру болып табылады. Сонымен бірге сән индустриясындағы экодизайн бүгінгі таңда өріс алып жатқан шығармашылық туындылардан ерекше, жастар арасында қызығушылық тудырып отырған мәселенің бірі.

Сән – стильдің жеке көрінісі, яғни «Mode» термині (лат. *modus* – өлшем, сурет, әдіс, ереже) киімге, тұрмыстық заттарға, адам өмірінің немесе мәдениеттің кез-келген басқа саласына қатысты белгілі бір талғамдардың тез кең таралуы мен қысқа мерзімді үстемдігін білдіреді [5].

С. М. Михайлованың пікірінше, сән – бұл мәдениеттің белгілі бір сыртқы көріністерінің қысқа бірлігі және жаппай таралуы, өнімдердің талғамы, мінез-құлқы, стилистикалық белгілері, оларды эстетикалық бағалаудың қабылданған критерийлері [6].

Хронологиялық тұрғыдан алғанда, «киімдегі сән» ұғымы дизайннан бұрын пайда болған және ол өнердегі басым стильдермен байланысты. Мәдениет тарихшыларының пікірінше сән XII–XIII ғасырларда қалыптасты, сол кезеңде костюмде элементтер пайда бола бастады [7].

И. А. Стар сәннің әлеуметтік-мәдени құбылыс ретінде пайда болуы туралы былай деп жазады: «қоғамның әртүрлі әлеуметтік топтарға бөліну дәуірінде мәртебесіне қарай белгілі бір топқа жатуын білдіру қажеттілігінен туындады, бұл қажеттілік сыртқы түрімен анықталады» [8].

Демек сән қоғамдық өмірдің бір бөлшегі, әлеуметтік құбылыс ретінде уақытша келісімді-сәнді киіне білу, ол киімнің жаңа пішім үлгісін қалыптастыруға септігін тигізеді. Адамзат қоғамы дамыған сайын сән ағымы да үнемі жаңарып отырады. Әр дәуірге, тарихи кезеңдерге сай киімнің өзіндік ерекше формасы мен пішімі, сәнделулері мен киім матасы, түсі, суреті және костюмді үйлестіріп тұратын бұйымдар жиынтығы бәрі қосылып арнайы бір стиль құрайды. Ол уақытқа және қоғамдық жағдайларға сәйкес сұлулық

туралы белгілі бір ұғымды бейнелейтін сәнмен тығыз байланысты болады. Өте ерте кезден-ақ адам баласы өз ұрпағының бойына сұлулық сезімін егудің ең тиімді жолдарын табуды арман етті.

Сондықтан өнер жөніндегі тезистер эстетикалық тәрбиенің, көркем білімнің негізгі шарты ретінде ұсынылып отырылды. Ғасырлар бойы екшеленіп, өңделіп, дамып келе жатқан тәрбие мен білімнің бұл саласы адамзаттың жан дүниесінің жоғары сапалық деңгейге көтерілуіне жол ашты. Ежелде эстетикалық құбылыстарды сипаттау үшін «калокаготия» (грек тілінен аударғанда *calos* – сұлулық, *agathos* – нағыз адамгершілік дегенді білдіреді) деген ұғымды ойлап тапқан, ол дегеніміз сұлулық пен адамгершіліктің бірлігі [9].

Адам бойындағы әсемдік пен әдемілік қасиеттері адамзаттың мәдени тарихында жан-жақты қарастырылып келеді. Осы эстетикалық талғамның ішінде ең көп кездесетін ұғым – сұлулық, ол арқылы болмыстағы құбылыстарды сипаттауға болады. Адамның бірінші көзіне түсетін нәрсе сұлулықтың белгілері, яғни құбылыстың сыртқы ерекшеліктері, заттың пішіні, түс және түстердің өзара үйлесімділігі, дыбыс, адамның бет бейнесі, т.б. [10].

Сонымен жоғарыдағы тұжырымдар әсемдік, әдемілік, сұлулық сынды бірдеңгейлік ұғымдар мазмұнына негізделген өнер туындысы үшін адам мен қоғамның еркіндік туралы түсініктерінің мәні зор екендігін көрсетеді. Өнерді көп ойшылдар өз ләззаты, өз рахаты өзінде, ешнәрсеге тәуелсіз «мақсатсыз мақсат көздегіштік» деп анықтайды. Бірақ, бұл сипаттамалардан өнерді бет алды, тізгінсіз әрекет деп түсінуге болмайды. Бұл тұста таза өнер мен кәсіпкерді ажырата білген абзал. Мысалы, неміс философы И. Кант: «Таза өнер мен кәсіпкерді ажыратып қарастырды да, біріншісін – еркін өнер, екіншісін – табыс үшін жасалатын өнер дейді». Кант бұл жерде еркін өнер деп адамның өзінің рухани болмысынан шыққан көркем шешімдермен байланысты өнерді айтып отыр [11].

Сондықтан заманауи ұлттық киім үлгілерінің дизайнын жаңа үлгіде дайындау, киімді қолөнер саласының бірі ретінде қарастыру, ұлттық мәдени болмысымызды айқындайтын киім үлгілерін айқындау болашақ мамандарға көркем білім беру мақсаттының біріне саналады.

Киім дизайны эстетикалық және киімнің сыртқы түрінің утилитарлық (функционалды) сипаттамасының жиынтығын құрайтын зияткерлік қызметтің нәтижесі. Оның эстетикалық белгілері адамның сұлулыққа деген қажеттіліктерін қанағаттандыруға қызмет етеді. Мысалы геометриялық көрініс, дизайн, масса, силуэт, өнім элементінің пропорционалдылығы мен бағыныштылығы пішімінің, ал материалдың түсі, сызықтары, құрылымы сәндік дизайнның ерекшеліктерін көрсетеді. Нысанның (киім) утилитарлық

және эстетикалық жақтары бір-бірімен тығыз байланысты, зат түрінде тұтас көрініс табады.

Бүгінгі таңда «экологиялық дизайн» ғылыми категория ретінде және күнделікті жобалау тәжірибесінде де кеңінен қолданылатын ұғымның біріне айналууда. Ғылыми әдебиет көздерінде, ғалымдар зерттеулерінде «экодизайн» ұғымына біршама анықтамалар берілген.

Философтар экологиялық дизайн терминін «дизайндағы үйлесімділікті бейнелеуге ғана емес, сондай-ақ адамның айналасындағы әлеммен қарым-қатынасының үйлесімді сәйкестігіне бағытталған жобалауды білдіреді», – деп түсіндіреді [12].

Экодизайн өнімнің қолданылу кезеңінде қоршаған ортаға деген зиянына баса назар аударуға мүмкіндік беретін дизайн саласындағы ағым. Ол өнімнің жасалу, қолдану және утилизациялау кезеңіндегі жай-күйін, атап айтқанда, әдемілік, ыңғайлылық, табиғи ресурстардың шығындалуы, өнімнің денсаулыққа зиянын тигізбеуі, материалдарды неғұрлым аз шығынмен қайта қолдану секілді өзіндік ерекшеліктерін есепке алуға мүмкіндік береді.

Демек, экологиялық дизайнды табиғи экожүйелерге біріктіру арқылы экологияға зиянды әсерді азайтатын дизайнның кез-келген түрі деуге болады. Бұл экодизайнның мынадай түрлерін бөліп көрсетуге мүмкіндік береді (1-сурет).

Сурет 1 – Экодизайнның түрлері

Сондықтан экологиялық дизайн (экодизайн) теріс әсерді азайтуға, ресурстарды үнемдеуге және дизайн объектісінің бүкіл өмірінде табиғатты қорғауға ерекше назар аударатын бағыт ретінде анықталады.

Осы орайда, болашақ мамандарға көркем білім беруде сән индустриясындағы экодизайн бағытының өріс алуына бағдарланған сан алуан түрлі іс-шараларды ұйымдастыруға әсер еткен сәнді жобаларға шолу жасалады. Бұл экодизайн бағытын сән индустриясында өз топтамаларында қолданып жүрген дизайнерлердің шығармашылықтарында көрініс тапқан.

Замануи технологиялар саласындағы жетістіктер, өндірістегі компьютерлендіру дизайнерлерге тұтынушының тактильдік қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін көлемдік фактураларды өз коллекцияларында бұрын болмаған материалдарды қолдана отырып, өз идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді [13].

Мұндай топтамаларды жасауға әдетте кеңістікті қабылдаудың жаңа түрлеріне жауап беретін және жобалаудағы ерекше шешімдерді іздестіру кезінде пайда болатын идеялар итермелейді. Кез-келген жаңа бұйымды жобалауға кірісуде дизайнер мамандар осы дайындалған бұйымдарды қолданатын адамды да үнемі ескеруі қажет. Дизайнер адам туралы ойымен, оған деген қамқорлығымен, елестер мен қиялдар байлығымен, технологиялық білімін және кәсіби шеберлігін қолдана отырып, әрқашанда жаңа, одан да прогрессивті шешім таба алады [14].

Осы орайда болашақ мамандарға көркем білім беруде экодизайнның түрлі технологияларын киім үлгілерінде қолданып келе жатқан отандық сәнгерлер – Айдархан Қалиев, Ая Бапани, Эльмира Қажытаева («Асыл Мұра» шеберханасы), Айжан Бекқұлова, Динара Абдуллина (SAMIDEL сән үйі) болса, ал шетелдік шеберлер, атап айтқанда, Австралиялық дизайнер – Татьяна Шеверда, киізден жасалған қол сөмкелер дизайнері (Жапония) – Ацуко Сасаки, Нургуль Артыкбаева (Қырғызстан), Аскарали уулу Залкарбек (Қырғызстан), Зинаида Заболоцкая (Мәскеу) және т.б. еңбектеріне басты назар аударылады. Бұл бүгінгі таңдағы жаңа сипатқа ие болған экодизайнның сән индустриясындағы жетістіктері мен мүмкіндіктерін сипаттайды. Өйткені, эко-сән және эко-киім өлемде белсенді дамып келе жатқан және болашақ үшін үлкен қызығушылық тудыратын жаңа сала. Ол жаңа менталитетті, табиғат пен адамға құрметпен қарауды, табиғи ресурстарды орынды пайдалануды көздейді.

Сондықтан болашақ мамандарға көркем білім беруде эко-сән немесе экомоданың экологиялық дизайн тұрғысынан келесідей ерекшеліктерін ескеру қажет: адам денсаулығына зиянының болмауы; негізгі материалдарды өндіру кезінде табиғи ресурстарды ұқыпты пайдалану; шикізатты қайта

өндеу; өндіріс қалдықтарын азайту; экологиялық нормативтерге сәйкестік; этникалық ерекшеліктерді, киімді жасаудағы және оны безендірудегі дәстүрлі халық техникаларын сақтау; жануарлардан алынатын материалдардан бас тарту және т.б.

Қорытынды

Болашақ мамандарға көркем білім беруде дизайндағы экологиялық тәсілдеме немесе тұғырлар ғылыми-техникалық революцияға қарсы реакция ретінде дүниежүзілік экологиялық қозғалыс бағыттарының бірі, оның міндеттеріне қоршаған ортаны қорғау және қалпына келтіру енеді. Бұл үрдістің мәні болашақ мамандарға көркем білім беруде қоршаған ортаға сәйкес келетін өнімді жасау, балама ресурстар мен энергияны пайдалану арқылы табиғатқа теріс әсерді азайту және егер мүмкін болса, толық жою, сондай-ақ улы емес, қайта өңделген немесе қайта өндеуге арналған материалдар мен жаңартылатын өндіріс процестерін, ресурстар мен материалдарды барынша үнемдеу, өнімнің ұзақ өмір сүруін ескере отырып, материалдар шығыны мен оның өмір сүру ұзақтығының арақатынасын, оларды қызмет мерзімі аяқталғаннан кейін жою мүмкіндігін сипаттайды.

Пайдаланған деректер тізімі

1 Қазақ мәдениеті. Энциклопедиялық анықтамалық. – Алматы : «Аруна Ltd» ЖШС, 2005. – 656 б.

2 **Мәуленова Г., Амандықова Д.** Дизайнерге арналған практикум. – Астана : Фолиант, 2010. – 112 б.

3 **Ермилова, В. В.** Моделирование и художественное оформление одежды: учеб. пособие для студ. сред. проф. образования / В. В. Ермилова, Д. Ю. Ермилова. – М. : Академия, 2010. – 224 с.

4 **Медведев, В. Ю.** Сущность дизайна: теоретические основы дизайна: учеб. пособие. – СПб. : СПГУТД, 2009. – С. 25.

5 **Пармон, Ф. М.** Композиция костюма. – М. : Легпромбытиздат, 1997. – 318 с.

6 **Михайлов, С. М., Кулеева, Л. М.** Основы дизайна. – М. : Союз Дизайнеров, 2002. – 240 с.

7 **Ермилова, Д. Ю.** История домов моды: учеб. пособие для вузов. - 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2018. – 443 с.

8 **Стар, И. А.** Дизайн-аспекты взаимодействия феноменов традиционного костюма и современной моды: дис... канд. искусствоведения. – М., 2004. – 173 с.

9 **Кривцун, О. А.** Эстетика. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 430 с.

10 **Герман, Ш. М., Скатерщиков, В. К.** Беседы об эстетике. – М. : Знание, 1982. – 224 с.

11 **Кант, И.** Критика способности суждения/под общ. ред. В.Ф.Асмуса, А. В. Гульги, Т. И. Ойзермана // Кант И. Соч: в 6-ти т. – М. : Мысль, 1966. – Т.5. – 564 с.

12 **Борев, Ю. Б.** Эстетика : учебник. – М. : Высш. школа, 2002. – 551 с.

13 **Будникова, О. В., Диева, О. Н.** Экологические тенденции в дизайне костюма//Известия Юго-Западного государственного университета. Серия: Техника и технологии. – 2014. – № 2. – С. 60–69.

14 **Байешов, Б. Т., Байешов, Б. Б., Сейтпахиева, А. Т.** Дизайн тарихы мен теориясы. – Тараз : Тараз университеті баспасы, 2014. – 88 б.

References

1 Qazaq мәдениети. Ёнциклопедиялық анықтамалық [Encyclopedic reference book]. – Almaty: «Aruna Ltd» ChDP, 2005. – 656 p.

2 **Maulenova, G., Amandykova, D.** Dizaynerge arналған praktikwm [Workshop for designers]. – Astana : Foliant, 2010. – 112 p.

3 **Yermilova, V. V.** Modelirovaniye i khudozhestvennoye oformleniye odezhdy: ucheb. posobiye dlya stud. sred. prof. obrazovaniya [Modeling and decoration of clothes: textbook : manual for stud. wednesday prof. education] / V. V. Yermilova, D. Yu. Yermilova. – M. : Academy, 2010. – 224 p.

4 **Medvedev, V. Yu.** Sushchnost' dizayna: teoreticheskiye osnovy dizayna : ucheb. posobiye. [Essence of design: theoretical foundations of design: textbook. allowance]. – SPb. : SPGUTD, 2009. – P. 25.

5 **Parmon, F. M.** Kompozitsiya kostyuma. [The composition of the costume]. – M. : Legprombytizdat, 1997. – 318 p.

6 **Mikhailov, S. M., Kuleva, L. M.** Osnovy dizayna [Basics of design]. – M. : Union of Designers, 2002. – 240 p.

7 **Yermilova, D. Yu.** Istoriya domov mody: ucheb. posobiye dlya vuzov. – 3-ye izd., pererab. i dop. [History of fashion houses: textbook. manual for universities]. – 3rd ed., rev. and add. – M. : Yurayt Publishing House, 2018. – 443 p.

8 **Star, I. A.** Dizayn-aspekty vzaimodeystviya fenomenov traditsionnogo kostyuma i sovremennoy mody: dis... kand. iskusstvovedeniya. [Design aspects of the interaction of the phenomena of traditional costume and modern fashion : dis ... cand. art history]. – Moscow, 2004. – 173 p.

9 **Krivtsun, O. A.** Estetika [Aesthetics]. – M. : Aspect Press, 1998. – 430 p.

10 **German, Sh. M., Skatershchikov, V. K.** Besedy ob estetike. [Conversations about aesthetics]. – M. : Knowledge, 1982. – 224 p.

11 **Kant, I.** Kritika sposobnosti suzhdeniya/pod obshch. red. V. F. Asmusa, A. V. Gulygi, T.I.Oyzermana//Kant I. Soch : v 6-ti t. [Critique of the ability to judge/under total. ed. V.F.Asmus, A. V. Gulygi, T. I. Oizerman // Kant I. Soch : in 6 volumes] – М. : Mysl, 1966. – V. 5. – 564 p.

12 **Borev, Yu. B.** Estetika: uchebnik [Aesthetics: textbook]. – М. : Higher school, 2002. – 551 s.

13 **Budnikova, O. V., Dieva, O. N.** Ekologicheskiye tendentsii v dizayne kostyuma // Izvestiya Yugo-Zapadnogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Tekhnika i tekhnologii [Ecological trends in costume design // Izvestia Yugo-Zapadnogo gosudarstvennogo universiteta. Series: Technique and technology]. – 2014. – № 2. – P. 60–69.

14 **Bayeshov, B. T., Bayeshov, B. B., Seitpahieva, A. T.** Dizayn tarixi men teoriyasi [History and theory of design]. – Taraz : Taraz University Publishing House, 2014. – 88 p.

Материал 09.09.21 баспаға түсті.

**К. М. Бекболатова¹, Г. М. Әлжанов², Ж. О. Небесаева³, А. М. Ермаханбетова⁴*

^{1,4}Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Республика Казахстан, г. Алматы;

²Атырауский университет имени Х. Досмухамедова, Республика Казахстан, г. Атырау;

³Университет «Сырдария», Республика Казахстан, г. Жетысай.

Материал поступил в редакцию 09.09.21.

РОЛЬ НАПРАВЛЕНИЯ ЭКОДИЗАЙНА В ИНДУСТРИИ МОДЫ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

В статье рассматривается проблема роли экодизайна в индустрии моды художественного образования будущих специалистов. С целью раскрытия теоретических основ данной проблемы дается краткая характеристика понятий дизайн, экодизайн, мода, определяются несколько отличительных особенностей направления экодизайна. Экодизайн (экологический дизайн) представляет собой направление и парадигму проектирования, основной целью которого является гармонизация отношений общества и окружающей среды, обеспечение ее сохранения и минимизация вредных воздействий на всех этапах

жизни дизайн-объекта. Экодизайн в художественном образовании – это особая сфера индустрии моды, связанная с решением проектных задач художественного образования, а также с решением задач устойчивого развития и необходимостью целенаправленного изменения проектной культуры будущих специалистов этой сферы. Иными словами, экологический дизайн является современным направлением проектирования, которое способствует обострению экологических проблем и развивается в виде концепций экологического, устойчивого, зеленого дизайна. Эко-одежда представляет собой всю одежду, изготовленную с использованием экологически чистых процессов. Одежда из натуральных материалов – это не только модный тренд, но и составляющая здоровья. Сегодня ученые ищут новые способы производства тканей для одежды, которые будут доступными и экологически чистыми.

Ключевые слова: экодизайн, дизайн, дизайнер, мода, индустрия моды, технология, художественное образование.

*К. М. Bekbolatova¹, G. M. Alzhanov², Zh. O. Nebesaeva³, A. M. Ermakhanbetova⁴

^{1,4}Abai Kazakh National Pedagogical University,
Republic of Kazakhstan, Almaty;

²H. Dosmukhamedov Atyrau University,
Republic of Kazakhstan, Atyrau;

³University «Syrdaria»,
Republic of Kazakhstan, Zhetysay.

Material received on 09.09.21

ROLE OF ECODESIGN IN THE FASHION INDUSTRY IN THE ART EDUCATION OF FUTURE SPECIALISTS

The article examines the problem of the role of ecodesign in the fashion industry of art education of future specialists. In order to reveal the theoretical foundations of this problem, a brief description of the concepts of design, ecodesign, fashion is given, several distinctive features of the direction of ecodesign are determined. Ecodesign (ecological design) is a direction and paradigm of design, the main goal of which is to harmonize relations between society and the environment, ensure its preservation and minimize harmful effects at all stages of the life of a design object. Ecodesign in art education is a special area of the fashion industry associated with solving the design problems of art education, as

well as solving the problems of sustainable development and the need to purposefully change the design culture of future specialists in this field. In other words, environmental design is a modern design trend that exacerbates environmental concerns and evolves into green, sustainable, green design concepts. Eco-friendly garments are all garments made using environmentally friendly processes. Clothing made from natural materials is not only a fashion trend, but also a component of health. Scientists are looking for new ways to produce clothing fabrics that are affordable and environmentally friendly.

Keywords: ecodesign, design, designer, fashion, fashion industry, technology, art education.

Теруге 09.09.2021 ж. жіберілді. Басуға 30.09.2021 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

4,31 Мб RAM

Шартты баспа табағы 28,0.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исакова

Корректоры: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3810

Сдано в набор 09.09.2021 г. Подписано в печать 30.09.2021 г.

Электронное издание

4,31 Мб RAM

Усл.п.л. 28,0. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исакова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3810

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

pedagogic-vestnik.tou.edu.kz